

Ed. 43. Frumvarp til girðingarlaga. [40. mál]

(Lagt fyrir Alþingi á 85. löggjafarþingi, 1964.)

1. gr.

Girðingar í lögum þessum, þegar annars er ekki getið, eru 6 strengja gaddavirsgirðingar, 1.10 metrar á hæð frá jafnsléttu og ekki lengra milli jarðfastra stuðla (stólpa) hennar en 4 metrar, eða girðing, er jafngildi henni að vörzlunotum, þar með taldir skurðir með þremur eða fleirum gaddavirsstrengjum á skurðbakka.

2. gr.

Þegar lögð er girðing af leiguliða, fer um skyldur jarðeiganda við burtför ábúandans eftir sömu reglum og um hús á jörðinni sé að ræða, sbr. 13. gr. ábúðarlaga.

Girðingar, sem ríkistillag hefur verið greitt vegna eða lán veitt til með veðrétti á jörðu, skulu jafnan fylgja jörðinni og þeim við haldið meðan lánið er ekki að fullu greitt (eða styrkur ekki endurgreiddur), en heimilt er að fengnu samþykki lánveitanda að flytja girðingar þangað, sem þær koma jörðinni að meira gagni.

3. gr.

Nú fer jörð í eyði, sem ekki á að byggjast aftur, sbr. 4. kafla jarðræktarlaga, og verða eigi lengur nein not af girðingunni fyrir jörðina, skal þá eiganda girðingarinnar skylt að taka hana upp.

Nú telja þeir, er dæma jörðina ekki ábúðarhæfa, að núgrannajörð eða jarðir geti haft not af girðingunni eða hluta úr henni, og skal þá viðhaldsskyldan að þeim hluta færast yfir á ábúanda þeirrar jarðar, enda á hann rétt á að kaupa girðinguna eða þann hluta hennar, er hann hefur gagn af, eftir mati úttektarmanna.

4. gr.

Vilji eigandi eða notandi ræktunarlanda í þorpum og bæjarfélögum girða land sitt, skal hann með árs fyrirvara tilkynna það öllum þeim, er land eiga á móti því landi, sem hann vill girða. Þeim, sem eiga þannig aðliggjandi, útmældar ræktunarlóðir, er skylt að taka þátt í kostnaði við girðinguna til jafns við þann, sem vill girða, ef um virgirðingu er að ræða, að tiltölu við lengd girðingarinnar fyrir lnaði hvers eins. Þetta gildir þó ekki um það land, sem liggur að götu í bæ eða kaupúni.

5. gr.

Nú vill ábúandi eða eigandi jarðar, sem er í ábúð, girða land sitt, og hefur hann þá rétt til að krefjast, að sá eða þeir, sem land eiga að hinu fyrirhugaða girðingarstæði, greiði hálfan girðingarkostnaðinn að jöfnu, en hinn helmingurinn skiptist eftir landverði gildandi fasteignamats. Krafan um samgirðingu skal fram borin eigi síðar en ári áður en verkið er hafið, og hefur hver aðili rétt til að leggja fram efni, flutning og vinnu í hlutfalli við þátttöku sína í kostnaðinum. Neiti sá, er samgirðingar er óskað við, þátttöku í framkvæmd verksins eða útvegum efnis, getur sá, er vill girða, sett hana upp og þá krafizt endurgreiðslu á þeim hluta girðingarkostnaðarins, er hinum ber að greiða.

6. gr.

Nú verða aðilar ekki ásáttir um hvers konar girðingu skuli setja eða um aðra framkvæmd verksins, og skulu þá úttektarmenn hreppsins og jarðræktarráðunautur hlutaðeigandi héraðs skera úr um ágreininginn. Liggi girðing í hreppamörkum, skal hvor aðili tilnefna úttektarmann úr sínum hreppi til að jafna ágreininginn ásamt hlutaðeigandi jarðræktarráðunaut. Liggi girðingin í mörkum lögsagnarumdæma, tilnefna hlutaðeigandi lögreglustjórar eða sýslumenn sinn manninn hvor, en stjórn Búnaðarfélags Íslands tilnefnir einn af jarðræktarráðunautum félagsins. Jarðræktarráðunautarnir skulu jafnan vera oddamenn og afl atkvæða ráða úrslitum.

Kostnað við matið greiða aðilar eftir sömu hlutföllum og girðingarkostnaðinn, og ákveða matsmenn hverju hann nemur.

7. gr.

Vilji meiri hluti ábúenda eða eigenda jarða, er liggja að afrétt, girða milli afréttarinnar og heimalanda sinna, skulu eigendur eða notendur afréttarinnar greiða $\frac{4}{5}$ hluta stofnkostnaðar girðingarinnar. Ef ágreiningur verður um framkvæmd verksins, fer um það eins og segir í 5. gr. Viðhaldskostnaður allra girðinga greiðist í sömu hlutföllum og stofnkostnaður nema þeirra girðinga, er vegagerðin setur upp (sbr. 9. gr.), þar bera viðkomandi bændur viðhaldskostnaðinn, nema girðingin sé eingöngu í þágu vegarins, sbr. 9. gr.

Nú er landamerkjagirðing, sem kostuð hefur verið eftir öðrum hlutföllum, en um getur í 5. gr., og skal þá viðhald hennar falla undir fyrirmæli 5. gr., eftir að lög þessi hafa öðlazt gildi,

8. gr.

Nú eru lagðar girðingar fyrir ríkisfé til varnar útbreiðslu búfjársjúkdóma, án framlags frá ábúendum eða eigendum viðkomandi jarða, og einstaklingum eða sveitarfélögum er gefinn kostur á þeim girðingum, og gilda þá sömu reglur um greiðslu á andvirði þeirra og viðhald, eftir því sem við á, eins og um aðrar þær girðingar, er lög þessi hafa sett reglur um.

Nú vill enginn yfirtaka slíkar girðingar, og er þá ríkinu skylt að láta taka þær upp að hlutverki þeirra loknu. Hafi þessi skylda verið vanrækt í 1 ár eða lengur, þegar lög þessi öðlast gildi, er viðkomandi sveitar- eða upprekstrarfélagi heimilt að láta taka girðinguna upp á kostnað ríkisins.

9. gr.

Nú er vegur lagður gegnum tún, ræktunarland, engjar eða girt heitiland, og skal þá sá, sem veginn leggur, girða báðum megin vegarins eða leggja til ristarhlið ásamt grindarhliði, ef vegamálastjóri telur það hentugra. Sama gildir, ef girðing er lögð umhverfis slík lönd, er vegur liggur um. Eigendum vega er heimilt að girða meðfram vegum sínum, þótt ekki sé þess krafizt af landeiganda. Þó skal vegareiganda skylt að setja hlið á slíka girðingu, ef þörf er á að dómi matsmanna.

Nú er girðing lögð milli afréttar og heimalands, er liggur yfir vegi, eða vegir eru lagðir í gegnum hana, og telja matsmenn girðinguna nauðsynlega, og ber þá þeim, er veginn annast, að leggja til hlið, en hlið og ristarhlið á aðalfjallvegi, og annast viðhald þeirra.

Nú myndast langar girðingartraðir með vegi, og er þá hlutaðeigandi bændum skylt að gæta þess eftir föngum, að búfénaður þeirra sleppi ekki inn á veginn.

Ef reynslan sýnir, að búfénaður, af óviðráðanlegum ástæðum, leggur leið sína um langa vegu eftir slíkum tröðum, er eiganda vegarins skylt, ef þess verður krafizt af hlutaðeigandi sveitarstjórn, að hefta rennsli búfjárins með ristarhliði, enda greiði hreppfélagið helming kostnaðar.

10. gr.

Nú er girðing gerð á landamerkjum, og skal hún þá svo reist, að á hvorugan sé gengið, sem land á að henni. Innlent efni skal, eftir því sem með þarf, taka að jöfnu úr þeim löndum, sem að henni liggja.

Nú ræður landamerkjum krókóttur vatnsfarvegur eða merki liggja í smákrókum af öðrum ástæðum, en landeigandi vill girða beint, og vill sá eigi samþykkja, er land á á móti, þá skal það þó heimilt, ef matsmenn (sbr. 6. gr.) meta, að eigi séu gildar ástæður til að banna girðinguna, skulu þeir þá ákveða girðingunni stað, og skal það gert þannig, að sem jafnast sneiðist bæði löndin. Nú fer þó svo, að meira sneiðist annað landið, og skal þá meta skaðabætur þeim, er landið missir.

Réttur til hvers konar hlunninda, jarðhita eða námuverðmæta helzt þó óbreyttur, nema samkomulag verði um, að girðingin skipti löndum til fullnustu.

11. gr.

Skyllt er að halda öllum girðingum svo vel við, að búfé stafi ekki hættu af þeim.

Samgirðingu, sem lögð er samkvæmt ákvörðun 5. og 7. gr., er skylt að halda við, þannig að hún sé fjárheld svo fljótt sem verða má eftir að snjóa leysir af henni að vorinu og þar til snjó leggur á hana að hausti eða vetri. Vanræki annar hvor aðili viðhald hennar að sínum hluta, er hinum heimilt að gera við hana á kostnað eiganda. Nú sýnir eigandi samgirðingar vísitandi hirðuleysi í þessu efni, svo að sameigandi hans í girðingunni eða aðrir verða af þeim sökum fyrir sannanlegu tjóni, og á hann þá rétt til bóta frá þeim, sem olli.

Valdi vanræksla í þessu efni skaða á búfé, varðar það sektum og skaðabótum til fénaðareiganda.

Nú fellur girðing úr notkun, og um leið verður hætt að halda henni við, og er þá girðingareiganda skylt að taka hana upp, svo að hún valdi ekki tjóni.

12. gr.

Um fjarlægð girðinga frá vegum skal fara eftir reglum, sem settar verða samkvæmt heimild í vegalögum.

13. gr.

Enginn má gera girðingu yfir veg með hliði á veginum án leyfis vegamálastjóra, nema um einkaveg sé að ræða, sbr. þó 9. gr. Sama bann gildir þar, sem mælt og markað hefur verið fyrir vegi, enda hafi vegamálastjóri tilkynnt jarðar-ábúanda, hvar mælt hefur verið.

14. gr.

Nú er leyft að gera girðingu yfir veg með hliði á veginum, og skal þá grind vera í hliðinu, að minnsta kosti 4 metrar á breidd, þannig gerð, að hún haldist opin af sjálfu sér, meðan ekið er um hliðið. Skylt er vegfarendum að loka hliðinu á eftir sér.

Vegamálastjóra er heimilt að afturkalla með eins árs fyrirvara gefið leyfi til þess að gera girðingu yfir veg með hliði á veginum.

15. gr.

Skylt er að halda við girðingum, svo að aldrei geti þær hindrað eða bargað umferð um veginn. Þyki þessa ekki gætt, er vegagerðinni heimilt að framkvæma viðgerð á kostnað þess, sem að réttu ber að halda girðingunni við.

Vegagerðinni er heimilt að flytja girðingar og fjarlægja tré og annan gróður, ef nauðsyn ber til af öryggisástæðum eða til framkvæmdar viðhaldi, svo sem snjómokstri.

16. gr.

Nú liggur vegur, stigur eða götutroðningur yfir land manns og telst eigi til neins vegaflokks, og er landeiganda þá heimilt að gera girðingu yfir þann veg, með hliði á veginum, en eigi má hann læsa hliðinu né með öðru móti hindra umferð um þann veg, nema sveitarstjórn leyfi.

Ákvæðum sveitarstjórnar, samkv. 1. mgr., má leggja undir úrskurð vegamálastjóra.

17. gr.

Heimilt er sýslunefnd að gera samþykktir fyrir stærri eða minni svæði innan sýslu um samgirðingar til varnar gegn ágangi búfjár, um tilhögun þeirra, stofn- kostnað og viðhald og um beit innan girðingarinnar.

18. gr.

Nú koma fyrir sýslunefnd óskir um að gera samþykkt samkv. 17. gr. Telji hún þær hafa við sterk rök að styðjast, skal hún þá eða oddviti hennar kveðja til fundar með nægum fyrirvara á svæði því, er samþykktinni er ætlað að ná yfir. Atkvæðisrétt á þeim fundi hafa allir, sem á nefndu svæði hafa jörð eða jarðarhluta til afnota. Sýslunefnd ákveður fundarstað, en oddviti hennar eða sá, er nefndin kys til þess, tiltekur fundardag og stjórnar fundi.

19. gr.

Á fundi þeim, er getur um í 18. gr., leggur fundarstjóri fram frumvarp til samþykktar, er áður hefur verið samþykkt af sýslunefndinni. Fallist fundurinn á

frumvarpið óbreytt að efni með $\frac{2}{3}$ hlutum atkvæða, þeirra er fundinn sækja og samþykktin nær til, sendir sýslumaður það til stjórnarráðsins til staðfestingar og löggildingar. Eins fer um frumvarpið, þó að fundurinn geri við það breytingar, ef þær eru samþykktar með $\frac{2}{3}$ hlutum atkvæða og sýslunefnd fellst á þær. En vilji sýslunefnd ekki fallast á breytingartillögur, er samþykktarfundur gerir, skal kveðja til nýs fundar. Fallist fundurinn þá á frumvarpið óbreytt með $\frac{2}{3}$ hlutum atkvæða, fer um það svo sem fyrr segir.

20. gr.

Heimilt er hreppsnefnd að gera samþykktir fyrir stærri eða minni svæði innan sveitar um hið sama efni og til er tekið í 17. gr. Er öll meðferð samþykktar þá hin sama og 18. og 19. gr. skipa fyrir um, nema hreppsnefnd kemur þá hvarvetna í stað sýslunefndar og oddviti hreppsnefndar í stað oddvita sýslunefndar.

21. gr.

Nú er samþykkt gerð eins og fyrir er mælt og send stjórnarráðinu til staðfestingar, og virðist stjórnarráðinu hún koma í bága við grundvallarreglur laga eða réttindi manna, og er samþykktin þá endursend ásamt synjunarástæðum stjórnarráðsins.

Að öðrum kosti staðfestir stjórnarráðið samþykktina, skipar fyrir um birtingu hennar og tiltekur, hvenær hún öðlast gildi. Upp frá því er hún skuldbindandi fyrir alla þá, sem búa á því svæði, er hún nær yfir.

22. gr.

Öllum leiðuliðum, er búið hafa á sömu jörð í 10 ár eða lengur, að öðrum kosti jarðareigendum, er skylt að hreinsa burtu af landi sínu, er búfenaður gengur um, ónothæfar virgirðingar og girðingaflækjur, sem vera kunna í landi jarða þeirra. Nú vanrækir landeigandi þessi fyrirmæli í eitt ár, eftir að lög þessi öðlast gildi, og er þá ábúanda skylt að framkvæma hreinsunina á kostnað jarðareiganda. Ef vanrækslan lendir á eyðijörð, ber hlutaðeigandi hreppsfélagi að framkvæma hreinsunina á kostnað jarðareiganda eða þess, er kann að nytja jörðina sem beiti- eða afréttarland.

23. gr.

Brot gegn lögum þessum svo og girðingarsamþykktum sýslu- og sveitarfélaga (sbr. 17. og 20. gr.) varða sektum allt að 100 þúsund krónum.

24. gr.

Með brot móti lögum þessum og samþykktum, sem gerðar kunna að verða samkvæmt þeim, skal farið að hætti opinberra mála.

25. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi numin girðingarlög nr. 24. 1. febr. 1952, l. nr. 28/1964, svo og önnur ákvæði, er koma í bága við lög þessi.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Þann 3. apríl 1963 samþykkti Alþingi eftirfarandi ályktun um endurskoðun girðingarlaga:

„Alþingi ályktar að skora á ríkisstjórnina að láta, með hliðsjón af endurskoðun vegalaga, endurskoða girðingarlög nr. 24 1. febr. 1952. Endurskoðun þessari skal lokið það tímanlega, að hægt sé að leggja niðurstöður hennar fyrir næsta reglulegt Alþingi.“

Að tilhlutan landbúnaðarráðuneytisins tilnefndi Búnaðarfélag Íslands þá Þorstein Sigurðsson, formann félagsins og Ásgeir L. Jónsson, ráðunaut, í nefnd til að endurskoða lögin og vegamálastjóri tilnefndi Snæbjörn Jónasson, verkfræðing, í nefndina. Hafa þeir samið frumvarp það, sem hér liggur fyrir.

Síðasta Búnaðarþing fjallaði um frumvarpið og gerði tillögur um breytingar, sem teknar hafa verið upp í frumvarpið. Er nefndarálit jarðræktarnefndar Búnaðarþings prentað hér á eftir sem fylgiskjal. Þá fer hér á eftir greinargerð sú, sem fylgdi frumvarpinu frá nefnd þeirri, sem samdi það.

Greinargerð.

Um 1. gr.

Að fenginni reynslu, þykir rétt að hækka 5 strengja gaddavirsgirðingu um 10 cm frá því, sem verið hefur. Hins vegar reynist 6 metra bil milli jarðfastra staura of langt, og er því hér stýtt í 4 m.

Á síðari árum hafa bændur í ýmsum landshlutum brugðið til þess ráðs að girða jarðir sínar og hólfa í sundur með djúpum skurðgröfuskurðum. Þar sem slíkir skurðir eru grafnir í mýrajarðveg, hafa þeir reynzt gripveldari girðing en nokkrar aðrar, er hér tíðkast, og eru þá venjulega settir 2—3 gaddavirsstrengir á annan skurðbakkann. Með því, að svona girðingar eru algengar, og í sumum sveitum því nær eingöngu notaðar, þykir rétt, að þær verði löggiltar.

Um 2. gr.

Greinin er óbreytt.

Um 3. gr.

Hér er niðurlagi 1. mgr. breytt sbr. 22. gr.

Um 4. gr.

Greinin er óbreytt.

Um 5. gr.

Mjög færast í vöxt, að bændur girði lönd sín. Verður að telja vist, að þeirri stefnu verði framhaldið. Oft eru jarðir, sem liggja saman, mjög misjafnar að víðáttu og verðmæti. Þegar landamerkjagirðing friðar þannig misstórt eða misjafnlega verðmætt land, verður að teljast sanngjarnt, að tilit sé tekið til þess við skiptingu girðingarkostnaðar. Í framkvæmd er auðveldast að fylgt sé ákveðinni reglu.

Um 6. gr.

Eðlilegt þykir, að jarðræktarráðunautur sé kvaddur að slíku mati, og þá sem þriðji maður, sparar það yfirmat.

Þegar girðingin liggur í mörkum lögsagnarumdæma, sem í mörgum tilfellum eru um leið umdæmamörk héraðsráðunauta, þykir rétt, að jarðræktarráðunautur frá Búnaðarfélagi Íslands taki sæti í matsnefndinni.

Um 7. gr.

Fyrri málsgrein 7. gr. gömlu laganna fellur af sjálfu sér niður með breytingunni, sem gerð er á 5. gr.

Ekki þykir ástæða til að gefa mönnum færi á að neita þátttöku í landamerkjagirðingu. Þegar menn hafa talið sig hafa óhag af landamerkjagirðingu, hafa þeir venjulega verið landlitlir og ekki viljað missa af aðstöðu til að heita land nágrenns. Má vera fullljóst, að ekki er hægt að taka tillit til slíkra ástæðna.

Viðbótin við síðari málsgrein þarf ekki skýringar við.

Um 8. gr.

Sá ósómi mun sérstæður fyrir Ísland, að afræktar virgirðingar séu látnar liggja hvaðanæva um allt landið til voða fyrir búfenað. Á ekki að vera þörf fyrir að útskýra það nánar, en rétt þykir að setja hér um lagafyrirmæli til úrbóta.

Um 9. gr.

Þær breytingar, sem hér eru gerðar, skýra sig sjálfar.

Um 10. gr.

Hér er aðeins um orðalagsbreytingar að ræða, sem ekki þurfa skýringar við.

Um 11. gr.

Sjá greinargerð 8. gr.

Um 12. gr.

Hér verður að hlíta fyrirmælum vegalaga.

Um 13. gr.

Grein þessi er samhljóða 76. gr. vegalaganna, nema inntakið „sbr. þó 9. gr.“

Um 14. gr.

Greinin er samhljóða 77. gr. vegalaganna.

Um 15. gr.

Greinin er samhljóða 78. gr. vegalaganna.

Um 16. gr.

Greinin er samhljóða 79. gr. vegalaganna.

Um 17., 18., 19., 20. og 21. gr.

Allar þessar greinar eru óbreyttar.

Um 22. gr. (sem er ný grein).

Sjá greinargerð 8. gr.

Um 23. gr. (áður 22. gr.).

Sektir eru hækkaðar meira en nemur verðfalli peninga til samræmis við vegalög, sem Alþingi samþykkti þ. 20. des. s. l. Þessi samræming sektarákvæða þykir nauðsynleg, þar sem nokkrar greinar þessa frumvarps eru ýmist samhljóða eða samræmdar vegalögunum.

Þá má og benda á, að upphæð sekta er á valdi dómara upp að því hámarki, sem lögin ákveða.

Um 24. gr. (áður 23. gr.).

Greinin er óbreytt.

Um 25. gr. (áður 24. gr.).

Þarfnast ekki skýringa.

Fylgiskjal.

JARÐRÆKTARNEFND

Frumvarp til girðingarlaga.

Nefndin leggur til, að gerðar verði eftirfarandi breytingar:

1. gr.

Í stað 5 komi 6 strengja gaddavirsgirðingar.

Í stað tveggja eða fleiri komi: „3 eða fleiri.“

5. gr.

Niðurlag greinarinnar: „Þurfi sá, er samgirðingar er krafinn“ o. s. frv., falli niður.

7. gr.

Upphaf gr. orðist svo:

„Vilji meiri hluti ábúenda eða eigenda jarða, er liggja að afrétt, girða milli afréttarinnar og heimalanda sinna, skulu eigendur eða notendur afréttarinnar greiða $\frac{4}{5}$ hluta stofnkostnaðar girðingarinnar.“

Framhaldið óbreytt.

Greinargerð.

Nefndin hefur athugað frumvarpið og leggur til, að gerðar verði á því framanritaðar breytingar.

Í fyrstu grein þess er gert ráð fyrir, að girðing sé fullgild, ef hún er 5 strengja gaddavirsgirðing, 1.1 m á hæð á jarðfóstum stólpum með 4 m millibili. Nefndin leggur til að breyta þessu ákvæði þannig, að í stað 5 strengja komi 6. Reynslan hefur ótvírætt leitt í ljós, að gamla gerðin er ónóg varzla og flestir bændur girða orðið traustari girðingar. Virðist því sjálfsagt, að viðmiðunargirðingin sé af vandaðri gerð en áður var.

Þá leggur nefndin til, að þátttaka bænda eða jarðeiganda í girðingum milli afréttar og heimalands verði $\frac{1}{5}$ hluti af kostnaði í stað $\frac{1}{4}$, sem frumvarpið gerir ráð fyrir. Hins vegar telur nefndin sjálfsagt, að krafa um afréttargirðingar verði að koma frá meiri hluta þeirra bænda, sem hlut eiga að.

Annað þarfnast ekki skýringa.

Egill Jónsson. Helgi Símonarson. Klemenz Kr. Kristjánsson.
Kristinn Guðmundsson. Teitur Björnsson. Þorsteinn Sigfússon.